

Scientific-Methodical Journal of
«SCIENTIFIC PROGRESS»
ISSN: 2181-1601

CERTIFICATE

confirms that

ГУЛБАҲОР НАЗАРОВА

author of the article:

**ЭЛЛЕН КУШНЕРНИНГ “ШОИР ТОМАС” АСАРИДА МИФОЛОГИК
ОБРАЗЛАР**

took part in the 10th International Scientific-Practical Distance Conference
«The 21st Century Skills for Professional Activity»
(2021, October 15)

EDITOR-IN-CHIEF



SH.BOTIROVA

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL OF
«SCIENTIFIC PROGRESS»

ISSN: 2181-1601

The 21st Century
Skills for Professional
Activity

Proceedings of the 10th International
Scientific-Practical Distance
Conference

2021, OCTOBER 15



www.scientificprogress.uz

UZBEKISTAN

2021/X

EDITION

WOMEN

SCIENTIFIC PROGRESS

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL OF
«SCIENTIFIC PROGRESS»
ISSN: 2181-1601

THE 21st CENTURY SKILLS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

PROCEEDINGS OF THE 10th INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL DISTANCE CONFERENCE



www.scientificprogress.uz

TASHKENT, UZBEKISTAN
2021, OCTOBER 15

**ЭЛЛЕН КУШНЕРНИНГ “ШОИР ТОМАС” АСАРИДА МИФОЛОГИК
ОБРАЗЛАР**

Гулбаҳор Назарова

БухДУ

Abstract: The following article discusses the mythological images used in Ellen Kushner’s “Thomas the Rhymer” and their role in increasing the novel’s impressiveness.

Keywords: myth, mythological images, folklore, elves, witches, Doe-eyes, Hinge, Hunter

Жаҳон халқлари адабиётининг қадимдан мифология билан чамбарчас боғлиқликда ривожланиб келаётгани, ҳар бир халқ оғзаки ижодида ўзига хос мифологик ва афсонавий образлар тизими шакллангани, уларнинг аксарияти келиб чиқиш илдизи, кўриниши, бадиий-эстетик вазифасига кўра ўхшашлигини аниқлашга ҳамиша долзарб вазифа сифатида ёндашилиб келинган. Чунки бу жаҳон халқларининг сўз маданияти, поэтик тафаккур тарзи ривожига хос бадиий қонуниятлар ва тамойилларни асослашга хизмат қилиши билан муҳим аҳамият касб этади.

Барча миллатларнинг адабиётлари қаторида инглиз ва ўзбек адабиётида ҳам турли хил мифологик образлар шаклланган бўлиб, улар асрлар давомида шу миллат халқларининг оғзаки ва ёзма адабиётида муҳим ўрин эгаллаб келмоқда. Уларда ҳар иккала халқнинг тарихий кечмиши, ўзига хос анъаналари, урф-одатлари, характер-хусусияти, эътиқодий ва ахлоқий қарашлари ўз ифодасини топгани кўзга ташланади. Инглиз ва ўзбек оғзаки ҳамда ёзма адабиётидаги мифологик образлар, уларнинг мифологизацияси асосида шаклланган

мифологизмларни қиёсий ўрганиш, таҳлил этиш ва таснифлаш асосида улар орасидаги мутаносиблик ва тафовутларни аниқлаш жуда муҳимдир.

Миф сўзи грекча “mythos – сўз, ривоят” сўзидан олинган бўлиб, инсонларнинг илк ижод шаклини англатади. Миф энг қадимги фольклор намунаси, халқ оғзаки насрининг алоҳида жанри ҳисобланади. **“Миф” деганда,** энг қадимги давр фольклорининг илк босқичида ибтидоий инсонларнинг олам ва одам, осмон жисмлари яралиши, табиат ҳодисаларининг юз бериши, уларнинг худолар томонидан бошқарилиши, ҳайвонлар, ўсимликлар, предметлар дунёсининг пайдо бўлиши ҳақида хаёлий уйдирмага асосланиб ҳикоя қилинган ихчам шаклли кичик содда ҳикоялар тушунилади. Уларнинг таркибида инсон персонаж келтирилмайди.

Маълумки, мифологик образлар асрлардан буён турли миллат адабиётлари намуналарида ижодкорлар томонида қўлланилиб келинмоқда. Бадиий адабиётда миф поэтикасидан фойдаланиш ижодкорга бу ўзгарувчан дунёдаги яхшилик ва ёмонлик муаммоларида абадий-ахлоқий таянч ва қадриятларни топишга, инсоннинг маънавий ривожланиш қонуниятларида ўз-ўзини англашга ёрдам беради.¹

Мифологик образлар ўзининг таъсирчанлиги ва серқирралиги билан ижодкорларни доимо ўзига жалб этиб келган. Хусусан, эльф ва жодугар образларининг янги талқини ифодаси замонавий асарларда ҳам мавжуд. Масалан, Эллен Кушнернинг “Шоир Томас” (“Thomas the Rhymer”, 1990) асари, Памела Диннинг “Там Лин” (“Tam Lin”, 1991) асари, Патрисиа МакКиллипнинг “Қиш атиргули” (“Winter Rose”, 1996) асари шулар жумласидандир.

Эллен Кушнернинг “Шоир Томас” (“Thomas the Rhymer”) асарининг асосий қаҳрамони шоир Томас бўлиб, унда Томаснинг эльфлар ватани Эльфландияда ўтказган етти йиллик ҳаёти тасвири келтирилган. Эльфландия фольклор анъаналарида тасвирланиб келинганидек, қуёш ва ойсиз, фақатгина

¹Пардаева Д.Р. Марказий Осиё ёзувчиларининг мифология элементларидан фойдаланиш маҳорати: Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Бухоро, 2021. – Б.12.

юлдузли осмон остидаги сирли диёр бўлиб, қалин ўрмонлари ҳайвонларсиз ва кушларсиз, фақатгина сеҳрли кабутарларигина бўлган сирли диёр.

Э.Кушер эльфлар ва уларнинг қобилиятини тасвирлашда ҳам ижодкорона ёндашиб, фольклор анъаналаридан бошқача кўринишдаги эльф образини яратган. Эльфларнинг қоронғуликда ўзидан сирли кўк шуъла чиқариб, қаттиқ шамол эсаётган бўлишига қарамай, йўлни ёрита олиш қобилиятига Томас Эльфландияда ўтказган биринчи кечасидаёқ гувоҳ бўлиб, хайратга тушади: *“My servant took a torch from the wall to light us. It burned blue and cold and despite the wind of our passing the flame held steady”*.²

Эльфларнинг ташқи кўриниши ҳам бошқача ифодаланган. Анъаналарга кўра, эльфлар антропоморфик (инсонларга ўхшаш) қадди-қоматга эга бўлган, аммо Э.Кушер уларни турлича, яъни гигант ва кичкина, қанотли ва шохли, туёқли, териси ғалати рангда, кўзлари диққатни жалб этувчи этиб ифодалаган. Эльфларнинг турли хил кўриниши Томаснинг диққатини тортади: *“There was not a plain creature amongst them. The beautiful ones were beautiful beyond belief: hearty or ethereal, they all might have stepped from the pages of some arcane illuminated missal. And the ugly ones rivalled the whimsy of a stonemason in any cathedral”*.

Эльфларнинг баъзилари ишониб бўлмас даражада мафтункор бўлса, баъзилари черковларда ишлайдиган бадбашара, кўпол тошйўнувчи усталардек хунук кўринишда берилган. Фольклор анъаналарга мос равишда, ижодкор эльфларни номлашда ҳам эътибор билан ёндашган ва уларнинг ҳар бирига қобилиятига қараб исм қўйган. Томас эльфларнинг исмлари мураккаблиги ва уларни эслаб қолишга қийналганлиги туфайли уларнинг ажралиб турувчи хусусиятига қараб, Doe-eyes, Hinge, Hunter исмлари билан мурожаат этади. Бундан ташқари, фольклор анъаналарга кўра, Эльфландияда вақт ўтиши ҳам ўзгача, яъни кун ва тунни фарқлаш мураккаб. Ҳатто кунлар ва йиллар ўтишини фарқлаш асар бош қахрамони учун жуда мушкул. Шу туфайли Томас эльфлар

² Kushner E. Thomas the Rymer. Spectra.– 2004.–P. 134

қироличасидан у яшаб ўтказаетган етти йил муддатни етти кундек эмас, балки етти йилдек англаб ўтказишга имконият беришни ўтиниб сўрайди. Аммо бу унинг учун қийинчиликларга тўла йилларга чўзилиб ўтишини билмаганлиги туфайли катта хато қилганлигини кейинроқ англайди.

Эльфларнинг диққатни жалб этувчи хусусиятларидан яна бири, санъатга бўлган қизиқишидир. Шоир Томаснинг Эльфландияга олиб келиниши ҳам асли шу туфайли бўлади.

Асардаги бош қахрамонлардан яна бири Эльфландия қироличасидир. Қиролича доим бўйнида кумуш кўнғирокчалар осилган оқ отда ва яшил ипак кўйлақда, сочлари тонг қуёш нурларидек, лаблари олчадек қизил, бўйи баста қайин дарахтидек жозибали, гўзал ва мафтункор аёл кўринишида тасвирланган: *... her hair is like morning sunlight and her lips are berry red, tall and slender as a young birch.* Эльфлар қироличаси ташқи кўринишини кайфиятига мос равишда ўзгартира олиш хусусияти билан бирга, ёшини ҳам ўзгартира олиши диққатни тортади. Ҳатто кўзларининг ранги ҳам кайфиятига мос равишда турлича рангга кира олади. Асарда унинг кўзлари ранги ўзгариши “мовий осмон” – “blue as bright heaven”, “тўқ жигарранг” – “trusty brown”, “тўқ олтин ранг” – “tawny gold”, “яшил кўзли” – “green-eyed grin” ва “ғалати сарғиш” – “strange unseely yellow” иборалари билан ифодаланган.

Хулоса сифатида шуни айтиш жоизки, Э. Кушнернинг ушбу асарида турли хил мифологик образ ва сюжетлардан фойдаланиб, асарнинг XXI асрнинг оммабоп асарларидан бири бўлишига эришади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Пардаева Д.Р. Марказий Осиё ёзувчиларининг мифология элементларидан фойдаланиш маҳорати: Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Бухоро, 2021. – Б.12.
2. Kushner E. Thomas the Rymer. Spectra.– 2004.–P. 134
3. <http://www.mirnarodov/predisloviye/chast-1.html>

CONTENTS

Madalimov Timur

The basic foundations of the Nyaya philosophical school (pp. 4-7)

Shavkatova Shaxnoza Po'lot qizi, Aminova Sabina Umid qizi

Sezgi nazariyalari va qonuniyatlarining psixologik tahlili (pp. 8-10)

Гулбахор Назарова

Эллен Кушнернинг “Шоир Томас” асарида мифологик образлар (pp. 11-14)

T. A. Madalimov

Nyaya falsafasida mantiq ilmining shakllanishi (pp. 15-18)

Б. Каримов

Яккабоғ беклиги тарихий географияси (pp. 19-26)

Кабулов Саулат

Методические рекомендации по обучению русскому языку учащихся уровня В1 Республики Каракалпакстан на основе кейс-технологии (pp. 27-32)

Djabborova Mashhura Jo`raqulovna

Qoliplash – kompozitsion vosita sifatida (pp. 33-36)

Xalilova Nilufarxon Bahromovna

Qo'qon shahar mikrotoponimiyasi (pp. 37-39)

Xalilova Nilufarxon Bahromovna

Etonimlardan yasalgan toponimlar (pp. 40-42)

Nigora Umarkhanova

Advantages and disadvantages of teaching science in English (pp. 43-45)

Abdullaev Xushnudbek Ravshanbekovich

Tibbiyot va Turkiston aholisi: an'analari (19 -asr oxiri - 20 -asr boshlarida) (pp. 46-48)

Abdullaev Xushnudbek Ravshanbekovich

XIX asr oxir XX asr boshlarida Turkistonda tibbiy xizmat tarixi (pp. 49-51)

M. Z. Nurmatova

Sharq allomalarining konfliktologiya haqidagi ilmiy-nazariy qarashlari (pp. 52-55)

Мадумарова Умида Мурат кизи, Мустафаева Камола Нуриддин кизи

Туризм в Узбекистане (pp. 56-59)

Ашурова Шахноза Ортиковна

Опыт включения лекарственного обеспечения в систему государственных медицинских организации (pp. 60-64)

Ғайбуллаев Бурхонжон Шерматжонович, Қурбанбоев Иззатбек Ҳамроевич

Узумзорлар ва мевали боғларга кимёвий ишлов берадиган пуркагичнинг тузилиши ва технологик иш жараёни (pp. 65-70)

Yangiyeva Gulnora Farmonovna, Yangiyeva Laylo Farmonovna

Til odobi, imlo savodxonligi - ma'naviyat va madaniyat kòzgusi (pp. 71-73)

Мамирова Гавхарой Эркинжон кизи, Муминова Зиёда Абраровна

Течение беременности и выбор тактики родов среди беременных с двумя и тремя плодами (pp. 74-79)
